

תולדות הכתב היהודי

Category: ויקרא, ויקרא

בנסיבות מיוחדות, ידעו חכמי ישראל לעשות צעדים משמעותיים כדי להרחיק מהעם השפעות שליליות של אומות זרות. תנועת החסידות חדשה את הדרך להשפיע בצורה חיובית, החגים היהודיים הם הערובה הטובה ביותר לשמר את הייחודיות של עם ישראל.

לסגור את טיקטוק

לרשת החברתית 'טיקטוק' יש מיליארד וחצי משתמשים בעולם, שמתוכם מאה וחמישים מיליון בארה"ב בלבד. בימים אלו ניצבת הרשת בפני האיום החמור בתולדותיה, כאשר סנטורים רבים רוצים להגיש הצעת חוק שתאסור כליל את השימוש באפליקציה בכל רחבי ארה"ב.

הסיבה היא היות וטיקטוק הינה חברה בבעלות סינית, והחוק בסין קובע שכאשר הממשלה מבקשת מחברה מסוימת מידע כלשהו, חובתה של החברה לספק אותו. ואכן התברר שעובדים של החברה הסינית עקבו דרך האפליקציה אחר עיתונאים בארה"ב שסיקרו את חברת טיקטוק.

הממשל האמריקאי חושש שהממשלה הסינית תשתמש עם המידע האדיר שנאגר בטיקטוק על אזרחי ארה"ב, ולאחר שתדע מה אמריקאים חושבים ואוהבים היא גם תדע איך להנדס את תודעת ההמונים, ותקדם את האג'נדה שלה על אזרחי ארה"ב ואפילו תתערב בבחירות. לכן רוצים הסנטורים לחתוך את העניין הזה אחת ולתמיד.

הכתב משתנה

גם היהדות התמודדה עם בעיות כאלה לאורך הדורות. העם היהודי היה נתון פעמים רבות להשפעות זרות, ומנהיגי ישראל היו צריכים לקדם צעדים קיצוניים כדי לעצור את זה.

כל מי שביקר אי פעם במוזיאון ישראל בירושלים, ראה בהיכל הספר תצוגה של 'המגילות הגנוזות', אלו מגילות שהתגלו במערות קומראן. כשמנסים לקרוא את אותם מגילות מגלים שהם נכתבו בכתב עברי קדום שהיה נהוג בימי בית ראשון, כתב שהוא שונה מזה המוכר לנו כיום. זה די מאכזב שגם כשכבר נמצאו חלקים נרחבים של התורה שנכתבו לפני אלפיים שנה, אדם רגיל לא יכול לקרוא אותם.

מה בדיוק קרה פה? עד לפני 2,000 שנה, הכתב היהודי שבו נכתבו ספרי תורה, תפילין ומזוזות, היה כתב עברי שהיה הכתב היחיד של עם ישראל, וכפי שהגמרא אומרת: "בתחילה נתנה תורה לישראל בכתב עברי ולשון הקודש חזרה, ונתנה בימי עזרא בכתב אשורי ולשון ארמי". הגמרא

ממשיכה: "ביררו להן לישראל כתב אשורית ולשון הקודש, והניחו להדיטות כתב עברי ולשון ארמי. מאן הדיטות? אמר רב חסדא כותאי" (סנהדרין כא, ב).

מתברר שעד עזרא הסופר התורה הייתה כתובה באותיות של כתב עברי, ואילו בזמן עזרא הסופר שינו את זה לכתב אשורי והוא הכתב שאנו מכירים היום.

הסיבה לצעד הדרמטי

נשאלת השאלה מה קרה לפתע ששינו את הכתב? מדוע עם ישראל שתמיד שמר בקנאות על המסורת, והיה מוכן למסור את נפשו על מנהג קל של חכמים, ישנה לפתע את צורת האותיות של התורה?!

לכולם מוכר הביטוי Good Samaritan - השומרונים הטוב. אם מישהו נתקע בדרך עם חור בגלגל, ועצר לידו אזרח טוב ועזר לו להחליף גלגל הוא נקרא 'גוט סומריטאן'. הביטוי הזה לא מגיע ממקורות יהודיים. לעם ישראל דווקא לא היה ניסיון טוב עם השומרונים.

מי היו השומרונים ואיך הם הגיעו לארץ ישראל?

'עשרת השבטים האבודים' זה שם שמוכר להרבה, אבל מי הם בדיוק? אותם עשרת השבטים חיו בממלכת ישראל כשהיא נחלקה ממלכות יהודה מיד אחרי פטירת שלמה המלך. מאות שנים מאוחר יותר הם הוגלו על ידי ממלכת אשור מארץ ישראל. השיטה של מלך אשור היתה שלאחר שהוא כבש מדינה הוא עשה 'חילופי אוכלוסין' ^[1] הוא הגלה את העמים שכבש למקום זר, כך שאף אזרח לא יוכל לטעון שהוא גר במקום הזה כבר הרבה דורות. ולכן הוא הגלה את עשרת השבטים, ובמקומם הביא את הכותים. הכותים גרו בכותא, היכן שממוקמת עיראק של ימינו, והוא הגלה אותם לשומרון. (מלכים ב, יז, כד).

כשהם הגיעו לשומרון ה' שלח אריות שהרגו בהם. הכותים הכירו בכך שהאריות באו עליהם משום שאינם יודעים "את משפט אלוקי הארץ", ולכן הם פנו אל מלך אשור בבקשה לטפל בכך. מסופר בפרקי דר"א (פרק לח) שכשהמלך שמע את החדשות הרעות מהשומרון:

"וישלח המלך ויקרא לכל זקני ישראל ואמר להם כל השנים הללו שהייתם בארצכם לא שכלה אתכם חיית השדה, ועכשיו אינה מקבלת אתכם?

"אמרו לו דבר של עצה, אולי ישיב אותם לארצם. אמרו לו אדוני המלך, הארץ ההיא אינה מקבלת גוי שאינו נימול. אמר להם, תנו שנים מכם וילכו וילמדו תורה. ודבר המלך אין להשיב, ושלחו וקראו את ר' דוסתאי ואת ר' ינאי ומלו אותם, והיו מלמדים אותם תורה שבכתב, ובוכים, והגויים האלה היו הולכים בחוקות התורה ובחוקות אלוהיהם, את ה' היו יראים ואלהיהם היו עובדים".

קרה כאן דבר עצוב מאוד. כשהמלך שאל את חכמי ישראל מדוע האריות מתקיפים את אנשי כותא שהתיישבו בשומרון, למה ליהודים זה אף פעם לא קרה ועכשיו זה קורה, הם ענו לו שזה בגלל שהם לא עשו ברית מילה.

המטרה של החכמים הייתה שזה ישכנע את המלך להחזיר את עם ישראל לארץ ישראל. להפתעתם המלך הורה שישלחו שני חכמים לשם שיגיירו את הכותים. ואכן לא הייתה ברירה ושני חכמים נשלחו לשם כדי למול אותם וללמדם תורה.

מה שבפועל קרה זה שהם אכן התגיירו, אבל לא עזבו את העבודה זרה שלהם. הם גם האמינו בה' וגם עבדו עבודה זרה. לכן הם נקראים בתלמוד: 'גרי אריות', היינו שהם לא התגיירו בשל העובדה שגילו את המעלה של הדת היהודית, אלא אך ורק מפחד האריות שהרגו בהם.

כשעזרא עלה מבבל בשיבת ציון וראה את ההנהגה של השומרונים, הוא לא שיתף אותם במפעל בניית בית המקדש השני. זה מאוד הרגיז את הכותים-שומרונים והם נלחמו והפריעו במשך שנים לבנות את בית המקדש.

כדי לחדד את ההבדל בין השומרונים לבין עם ישראל ולשמור שלא תהיה להם חלילה השפעה ויכניסו את הפולחן הפגאני בתוך עם ישראל, עזרא הסופר שינה את כתב התורה מכתב עברי לכתב אשורי (פירוש הרד"ל לפרדר"א).

ולזה מכוונת הגמרא במסכת סנהדרין כשהיא אומרת "שהניחוהו לכותים".

אנו למדים מכך שכדי לחזק את דת ישראל ולשמור שלא תהיה השפעה שלילית מעמים אחרים, מנהיגי ישראל היו מוכנים אפילו לשנות את הכתב העברי שבו נכתבה התורה במשך דורות רבים, כי מה שחשוב זה השמירה על הדת והאמונה בה', ולגבי זה צורת האותיות נחשבת למעטפה חיצונית.

טעמים וריחות שכולם אוהבים

ההשקפה הזאת שהדרך לשמור מהשפעות זרות היא דרך ההתבדלות בבחינת 'סור מרע' הייתה בדורות קדומים, תנועת החסידות חדשה שהדרך של 'עשה טוב' היא הרבה יותר אפקטיבית לחזק את הזהות היהודית

אנו עומדים בערב חג הפסח. אחד החגים המאתגרים ביותר הוא פסח, וביחד עם זה הוא גם אחד החגים האהובים ביותר, מה שמראה לנו שהדרך הטובה ביותר לשמור על הזהות היהודית אלו החגים, המאכלים, הריחות והשירים. אלה דברים שנצרכים בנשמה.

לא משנה עד כמה אנשים רחוקים מיהדות, כמעט כולם רוצים שמישהו יזמין אותם לארוחת ליל הסדר. לכן הרבי כל-כך עודד וחזק את מבצעי החגים כדי להזכיר ליהודים לפני כל חג על החג

הממשמש ובא. הדבר התבטא בפרט לפני חג הפסח, כאשר הרבי עודד מאוד את חלוקת מצה שמורה לכל יהודי שאפשר להגיע אליו.

אני זוכר כיצד בתור ילד הייתי נוסע עם אבי בערב פסח, שעות ספורות לפני ליל הסדר לבית הרפואה 'שיבא', שם היינו עוברים בחדרים ומחלקים מצות לחולים. מצאנו הרבה מיטות ריקות, שכן הרופאים עשו כל מאמץ לשחרר כמה שיותר חולים שיוכלו לחגוג את החג בחיק המשפחה, אבל עדיין היו מספיק חולים שהיו חייבים להישאר בבית הרפואה גם במהלך החג.

אני זוכר את הנהרה שהתפשטה על פניהם של אותם יהודים כאשר היינו נגשים למיטה שלהם ומושיטים להם "מצה שמורה מהרבי מליובאוויטש". זוהי הדרך הנעימה ביותר לקרב ולחזק את הקשר של עם ישראל עם המסורת.

יש לנו עשרה ימים עד החג. כל אחד יכול להשפיע על בן משפחה, חבר או מכר ולהביא לו את שמחת החג.